

Sygn. akt III AUa 2340/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 kwietnia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Marek Procek (spr.)
Sędziowie	SSA Jolanta Pietrzak SSA Marek Żurecki
Protokolant	Elżbieta Szewczyk

po rozpoznaniu w dniu 25 kwietnia 2019 r. w Katowicach

sprawy z odwołania B. S., M. S., P. S., S. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

o składki

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w Częstochowie z dnia 10 października 2018 r. sygn. akt IV U 980/18

oddala apelację.

/-/SSA J.Pietrzak /-/SSA M.Procek /-/SSA M.Żurecki

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 2340/18

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 18 czerwca 2018 roku organ rentowy Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.:

- w punkcie I określił wysokość zobowiązań zmarłej w dniu (...)płatniczki składek R. S. na dzień otwarcia spadku na łączną kwotę 2.293,33 zł, w tym:

1. na ubezpieczenie społeczne 1.347,45 zł z tytułu nieopłaconych składek za kwiecień

i maj 2013 roku oraz październik i listopad 2014 roku;

2. na ubezpieczenie zdrowotne 802,34 zł z tytułu nieopłaconych składek za październik i listopad 2014 roku;

3. na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych 143,54 zł z tytułu nieopłaconych składek za kwiecień i maj 2013 roku oraz październik i listopad 2014 roku;

- w punkcie II orzekł, że S. S., P. S., M. S. oraz B. S., jako spadkobiercy w/w płatnika, ponoszą solidarną odpowiedzialność za wymienione w pkt I zobowiązania;

- w punkcie III wskazał, że wymienione w pkt I zobowiązania należy wpłacić w terminie 14 dni od dnia doręczenia niniejszej decyzji na wskazany rachunek bankowy.

Wyrokiem z dnia 10 października 2018 roku Sąd Okręgowy w Częstochowie zmienił opisaną wyżej decyzję organu rentowego z dnia 18 czerwca 2018 roku w punkcie II i ustalił, że S. S., P. S., M. S. oraz B. S., jako spadkobiercy płatniczki R. S., ponoszą solidarną odpowiedzialność za wymienione w pkt I decyzji zobowiązania z ograniczeniem odpowiedzialności do wysokości stanu czynnego spadku.

Sąd Okręgowy ustalił, iż - zmarła w dniu (...) - R. S., prowadziła na własny rachunek pozarolniczą działalność gospodarczą, z tytułu której pozostawała zgłoszona do ubezpieczeń społecznych oraz ubezpieczenia zdrowotnego.

Na dzień śmierci R. S. posiadała zadłużenie względem organu rentowego w łącznej kwocie 2.293,33 zł, w tym: 1.347,45 zł na ubezpieczenie społeczne z tytułu nieopłaconych składek za kwiecień i maj 2013 roku oraz październik i listopad 2014 roku; 802,34 zł

na ubezpieczenie zdrowotne z tytułu nieopłaconych składek za październik i listopad 2014 roku oraz 143,54 zł na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych z tytułu nieopłaconych składek za kwiecień i maj 2013 roku oraz październik i listopad 2014 roku.

Postanowieniem z dnia 29 grudnia 2014 roku (II Ns 4911/14), prawomocnym z dniem 20 stycznia 2015 roku, Sąd Rejonowy w Częstochowie stwierdził, że:

- spadek po R. S. nabyli z dobrodziejstwem inwentarza: mąż S. S. oraz dzieci P. S., M. S. i B. S. w 1/4 części każda z tych osób;

- dokonał spisu inwentarza majątku spadkowego po R. S.;

- zlecił sporządzenie spisu inwentarza komornikowi przy Sądzie Rejonowym w Częstochowie;

- nakazał komornikowi pobrać koszty spisu inwentarza z majątku spadkowego;

- stwierdził, że każda ze stron postępowania ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Według spisu inwentarza z dnia 16 sierpnia 2016 roku, wartość stanu czynnego spadku po R. S. wynosi 196.000 zł, a wartość jego stanu biernego wynosi 409.877,12 zł.

Zatem Sąd Okręgowy wskazał, iż w niniejszej sprawie niesporne jest, że na dzień swojej śmierci R. S. posiadała względem organu rentowego zaległości składkowe

na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w łącznej kwocie 2.293,33 zł. Podobnie niesporne jest, że na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Częstochowie z dnia 29 grudnia 2014 roku, II Ns 4911/14, spadek po R. S. nabyli mąż S. S. oraz dzieci P. S., M. S. i B. S. w 1/4 części każda z tych osób, wszyscy z dobrodziejstwem inwentarza.

Sąd ten, przywołując przepisy art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2017 roku, poz. 1778 ze zm.), art. 97 § 1, art. 98 § 1 i 2 pkt 1, 2, 5 i 7, art. 100, art. 101 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Ordynacja podatkowa oraz art. 1031 § 1 i art. 1034 § 1 k.c. stwierdził, że odwołanie należało uwzględnić w zakresie, w jakim sentencja zaskarżonej decyzji nie zawierała ograniczenia odpowiedzialności spadkobierców za zaległości składkowe zmarłej do wartości czynnej spadku.

W ocenie Sądu Okręgowego, przeniesienie na S. S., P. S., M. S. i B. S. zaległości składkowych zmarłej było prawnie dopuszczalne i uzasadnione stanem faktycznym sprawy. Nie ma przy tym dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy żadnego znaczenia fakt, że łączna wartość długów spadkowych przekracza wartość czynną spadku o 213.877,12 zł i że ze stanu czynnego spadku odwołujący chcieliby spłacić kredyt hipoteczny. W przypadku gdy długi spadkowe przekraczają wartość czynną spadku, spadkobiercy zobowiązani są zaspokoić wszystkie długi spadkowe proporcjonalnie (do wartości czynnej spadku), a nie tylko niektóre z nich, samodzielnie przez siebie wybrane.

Ponadto, Sąd ten wskazał, iż niesporne przy tym jest, że w sentencji zaskarżonej decyzji organ rentowy nie wskazał, że odwołujący odpowiadają do wartości czynnej spadku, mimo że na dzień jej wydania dysponował odpisem postanowienia Sądu Rejonowego w Częstochowie z dnia 29 grudnia 2014 roku, II Ns 4911/14, z którego wynika, że każdy ze spadkobierców R. S. nabył spadek z dobrodziejstwem inwentarza. Choć na powyższą okoliczność odwołujący mogliby się powoływać w postępowaniu egzekucyjnym, a tym samym brak ograniczenia ich odpowiedzialność do wartości czynnej w zaskarżonej decyzji w istocie nie narusza ich praw, to jednak zdaniem Sądu Okręgowego, względ na pewność obrotu prawnego wymagał uzupełnienia sentencji zaskarżonej decyzji o powyższe ograniczenie.

Posiłkowo Sąd ten wskazał, że zgodnie z art. 319 k.p.c., jeżeli pozwany ponosi odpowiedzialność z określonych przedmiotów majątkowych albo do wysokości ich wartości, sąd może, nie wymieniając tych przedmiotów ani ich wartości, uwzględnić powództwo zastrzegając pozwanemu prawo do powołania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności. Aczkolwiek w tym postępowaniu odwołujący działają na prawach strony powodowej (a nie pozwanej, jak w dyspozycji art. 319 k.p.c.), to jednak w istocie zaskarżona decyzja nakłada na nich zobowiązanie i uzasadnione jest skonkretyzowanie w decyzji zakresu ich odpowiedzialności.

Mając na uwadze przedstawione okoliczności, Sąd Okręgowy na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji wyroku.

W apelacji od zaprezentowanego rozstrzygnięcia organ rentowy zarzucił Sądowi pierwszej instancji:

1. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, to jest przyjęcie, że organ rentowy nieprawidłowo zobowiązał spadkobierców do zapłaty zobowiązań zmarłego płatnika składek, ustalonych na dzień otwarcia spadku w określonej kwocie, poniżej wartości stanu czynnego spadku i określił termin zapłaty tych zobowiązań;

2. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 100 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Ordynacja podatkowa w związku z art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2017 roku, poz. 1778 - tekst jednolity - zwanej dalej w treści pisma ustawą systemową), poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że wskazanie w zaskarżonej decyzji określonej kwoty odpowiedzialności spadkobierców poniżej kwoty ustalonej według stanu czynnego spadku, nie wypełnia dyspozycji powołanych przepisów, lecz stanowi ich naruszenie.

W oparciu o przedstawione zarzuty, skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

W uzasadnieniu apelacji skarżący podniósł, iż zgodnie z art. 1031 § 2 k.c. w związku z art. 98 § 1 ustawy - Ordynacja podatkowa oraz art. 31 i 32 ustawy systemowej, w razie przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza spadkobierca ponosi odpowiedzialność za należności składkowe zmarłego do wartości czynnego spadku. Jak zaś stanowi art. 100 § 1-3 ustawy Ordynacja podatkowa (w brzmieniu obowiązującym na dzień wydania decyzji) organ podatkowy orzeka w jednej decyzji o zakresie odpowiedzialności lub uprawnień poszczególnych spadkobierców na podstawie decyzji ostatecznych wydanych wobec spadkodawcy oraz jego zobowiązań wynikających z prawidłowych deklaracji. Jeżeli deklaracja złożona przez spadkodawcę jest nieprawidłowa lub deklaracji nie złożono, orzekając o zakresie odpowiedzialności lub uprawnień spadkobierców, organ podatkowy jednocześnie ustala lub określa kwoty, o których mowa w art. 21 § 3 i 3a, art. 24 lub art. 74a. Termin płatności przez spadkobiercę zobowiązań wynikających z decyzji o zakresie jego odpowiedzialności wynosi 14 dni od dnia jej doręczenia.

Zdaniem apelującego, zaskarżona decyzja organu rentowego z dnia 18 czerwca 2018 roku zawiera elementy określone w tym wskazanym powyżej przepisie.

Apelujący zwrócił przy tym uwagę, iż jak podkreśla się w doktrynie - właściwy organ do orzekania o odpowiedzialności podatkowej (składkowej) spadkobierców, powinien w rozstrzygnięciu orzec o odpowiedzialności z wyszczególnieniem zobowiązań, a także określić termin ich wykonania (por. Stefan Babiarczy w komentarzu Lex do art. 100 Ordynacji podatkowej). Zatem organ rentowy prawidłowo przyjął, zgodnie z treścią art. 1031 § 2 k.c.,

iż odwołujący S. S., P. S., M. S. i B. S., którzy nabyli spadek z dobrodziejstwem inwentarza, odpowiadają solidarnie z tytułu należności składkowych zmarłej prowadzącej działalność gospodarczą w niekwestionowanej przez strony kwocie 2.293,33 zł, tj. w kwocie mieszczącej się w wartości czynnej spadku ustalonej w spisie inwentarza. Kwota ta - w ocenie skarżącego - odzwierciedla zakres odpowiedzialności spadkobierców w myśl powołanych powyżej przepisów. Jak podkreślił bowiem Wojewódzki Sąd Administracyjny w Krakowie w orzeczeniu z dnia 20 czerwca

2017 roku (sygn. akt I SA/Kr 1173/16), w sytuacji, gdy spadkobierca nabywa spadek z dobrodziejstwem inwentarza i wiadomo jest, że istnieją inne długi, niż zaległości podatkowe, organ podatkowy nie powinien zobowiązywać do wpłaty całej kwoty stanowiącej wartość czynnego spadku, lecz poprzestać na orzeczeniu o zakresie odpowiedzialności spadkobiercy za zobowiązania podatkowe spadkodawcy. Takie rozstrzygnięcie odpowiada postanowieniom art. 100 § 1 Ordynacji podatkowej. Organ rentowy, wydając zaskarżoną decyzję o odpowiedzialności spadkobierców S. S., P.

S., M. S. i B. S., określił zakres ich odpowiedzialności jako spadkobierców poprzez wskazanie kwoty zobowiązania, która nie przekraczała kwoty granicznej wynikającej ze spisu inwentarza. Nie było zatem podstaw do zmiany zaskarżonej decyzji.

Ponadto skarżący podniósł, iż w analogicznej sprawie, Sąd Apelacyjny w Katowicach w orzeczeniu z dnia 26 września 2018 roku (sygn. akt III AUa 1793/17) podzielił stanowisko organu rentowego i zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Częstochowie, oddalając odwołanie.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje.

Przyjmując ustalenia poczynione przez Sąd pierwszej instancji jako własne, uznał, że apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy trafnie wskazał, iż w niniejszej sprawie niesporne jest, że na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Częstochowie z dnia 29 grudnia 2014 roku,

II Ns 4911/14, spadek po R. S. nabyli mąż S. S. oraz dzieci P. S., M. S. i B. S. w ¼ części każda z tych osób, wszyscy z dobrodziejstwem inwentarza, co oznacza, iż przeniesienie na S. S., P. S., M. S. i B. S. zaległości składkowych zmarłej było prawnie dopuszczalne i uzasadnione stanem faktycznym sprawy.

Spór dotyczył zaś oceny, czy sentencja zaskarżonej decyzji winna zawierać ograniczenie odpowiedzialności spadkobierców za zaległości składkowe zmarłej do wartości czynnej spadku. Inaczej mówiąc kwestią sporną w niniejszej sprawie był zakres odpowiedzialności S. S., P. S., M. S. i B. S., będących spadkobiercami R. S., za jej zobowiązania z tytułu nieopłaconych składek, wobec przyjęcia spadku po niej z dobrodziejstwem inwentarza.

Jak słusznie wskazał Sąd pierwszej instancji, odpowiedzialność wnioskodawców regulują przepisy ordynacji podatkowej. Zgodnie bowiem z art. 31 ustawy z dnia

13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, szczegółowo wymienione

w nim przepisy ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Ordynacja podatkowa (m.in. art. 97 § 1, 98 § 2 pkt 1, 2, 5 i 7, art. 100) stosuje się odpowiednio do należności z tytułu składek

na ubezpieczenie społeczne, a na podstawie art. 32 - także do składek na ubezpieczenie zdrowotne oraz na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. Stosownie zaś do art. 98 § 1 ustawy Ordynacja podatkowa, do odpowiedzialności spadkobierców za zobowiązania podatkowe spadkodawcy stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego o przyjęciu i odrzuceniu spadku oraz o odpowiedzialności za długi spadkowe. Zapis ten oznacza, że przepisy Kodeksu cywilnego stosowane są na mocy szczególnego odesłania, a tym samym tylko w określonym zakresie. Aspekt dotyczący „przyjęcia i odrzucenia spadku” został uregulowany w art. 1012 - 1024 k.c., zaś kwestię „odpowiedzialności za długi spadkowe” wskazano w art. 1030 - 1034³ k.c. Zaskarżone orzeczenie odpowiada zatem prawu (art. 1031 § 2 k.c.). Dodać wypada, iż - przywołany przez Sąd Okręgowy - art. 319 k.p.c., uprawnia sąd do ograniczenia w sentencji wyroku zakresu odpowiedzialności dłużnika za dług spadkowy do wartości stanu czynnego spadku, w razie przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza (por. uzasadnienie postanowienia Sądu najwyższego z dnia 16 lipca 2013 roku, II UK 144/13).

Jednocześnie wypada zauważyć, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych w praktyce orzeczniczej innych Oddziałów zamieszcza w treści decyzji (tam gdzie odpowiada to stanowi faktycznemu i prawnemu sprawy) stwierdzenie, iż odpowiedzialność za długi składkowe spadkodawcy jest ograniczona do stanu czynnego spadku (por. uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 23 stycznia 2013 roku, III AUa 984/12 oraz uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 15 stycznia 2013 roku, III AUa 534/12).

Konkludując, Sąd drugiej instancji uznał, że apelacja jest bezzasadna i na mocy art. 385 k.p.c. orzekł o jej oddaleniu.

/-/SSA J.Pietrzak /-/SSA M.Procek /-/SSA M.Żurecki
Sędzia Przewodniczący Sędzia

JR